

Titel: IX.

Citation: "IX.", i *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind II. Spalte 1477-3968*.
Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-g02-shoot-d1e171416/facsimile.pdf> (tilgået 22. juli 2024)

Anvendt udgave: Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind II. Spalte 1477-3968

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

vide, at det ikke er nogen ubetydelig Gjenstand, hvorom det handlede, da af hele Landets mellem 1000 og 1100 Præstestæder i det væsentlige af private Personer — jeg siger dog rigtigheden, thi dette er det i Virkeligheden, om end ikke i Form — hvorved der nemlig kun findes en Forpagter til disse Gæbder Sted, er det dog, saa at sige, uden Gensidighed, at Kongen ikke vælger den af de tre Indvillige, som er indtil først paa Riden, og blandt disse grænlige Gæbder er nogle af de største Kald i Landet. Ved Hensyn til hvad der blev sagt i Anledning af Birkedommerembederne maa jeg henholde mig til hvad Rigsdagsmanden for Bergen (S. Jørgensen) derom har bemærket, og det forekommer mig aldeles ligegyldigt, om det er den nærværende Bestyrelse eller hans Formand, som har været Forpagter til det Gæbde, til hvis Indtægter han endnu maa yde et Supplément, da den, som overtager Besiddelsen af Gæbdommen, naturligvis ogsaa maa overtage den Byrde, som i denne Henseende hviler paa Gæbdommen. Jeg maa især endnu gjere opmærksom paa, at der er en anden Rettighed, som ogsaa efter Paragrafens Indhold uden videre vil bortfalde, nemlig Forpagterretten, som kun kan være af Lehnsholdere og privilegerede Jordbesiddere. Derimod er det en anden Rettighed, hvormed disse nævnte Gæbder, men med Hensyn til hvilken jeg dog ønsker det mest, at den ved denne Rettighed bliver nævnt, for at det kan erkjendes, om den skulde være indbefattet med under Paragrafens Ord, hvilket Comiteen, som jeg erindrer, ikke antog. Det er nemlig den Lehnsholderens ved Gæbdom og Forpagterens Privilegier af 2de Mai 1671 respicte § 9 og § 8 tilsvarende Ret til en vis Skattefrihed for det saakaldte Friheds-Gæbdom, nemlig for 300 Lehn Gæbdom for Gæbdom og 100 for Friherren. Skattefriheden for disse Danvium Gæbdom har nemlig ikke ganske den samme Beskaffenhed som det Skattefrihedens, der altså tilkommer det privilegerede Gæbdom, idet det efter Udtrykkene i Privilegierne paa en Naade er gjort med Hensyn til Gæbdoms personlige Rang og Stilling, hvorfor det vil handle om et Spørgsmaal, om det ikke nu maatte bortfalde efter Paragrafens Ord. Det heder nemlig i Gæbdoms Privilegier om dette Punkt: „I Gæbdom til den Deprise og Ansættelse, som Gæbdom (Friherrens) til deres Stand at føre, Kongen og det kongelige Hof til større Værd, dog ingen maatte gjøre, samt den Deprivation, som de derudi bare laet se, frivilligen deres Indtægter til Frugal at gjere og Kongen til Lehn at optage (hvilke Kongen derfor, som før af den kongelige Krone immedieat dependende Lehn Stifter, betragter) betragter det, at naar et Gæbde af Kongen til et Gæbdom er erigeret og i sin Naade Kongen til Lehn confereret, skal den Naade i saadant Gæbdom, som en Gæbde for sin reite Gæbdoms Residens og Hovedgaard holder og dens Grund og Gæbdom, samt deroveruden 300 Ld. Gæbdom i tillyggende Værdighed være for af Contribution og Raad, hvad Naade det og have kan, Privilegier-Sag undtagen, aldeles fri og forsvaaret.“ Men da dette Beneficium imidlertid, uanset den Grund, der saaledes i Begyndelsen af Paragrafen angives som det, der har bestemt Kongen til at tilstaa denne Begunstigelse, dog engang er lagt til Gæbdommen som et reit Privilegium, har jeg, som Medlem af Udvalget, ikke troet, at denne Rettighed var blandt dem, som ved § 78 skulde ophæves, hvorimod jeg har antaget, at dette Punkt maatte komme til Afgørelse ved den almindelige Sag om Equalisering af det frie og reite Gæbdom.

Landrenteministeren: Jeg skulde heri være enig og navnlig formene, at naar Lehne vedblive, vedbliver en saadan reel Ret, som staaer i Forbindelse med Lehnen. Efter § 79 skulde jo Lehne vedblive indtil de ophæves paa den Naade, som § 79 anvender, og deri synes mig, det ligesom ligger, at denne reite Ret ogsaa maa vedblive.

Formanden: Der er begjert Afslutning af Discussionen af følgende Medlemmer: J. Jørgensen, S. Jørgensen, N. Nilsen, V. Hansen, A. E. Lutzen, W. Petersen, J. Petersen, Blaf, G. Chr. Jørgensen, G. Rasmussen, Stender, Kagaard, Blom, Thalviger og Kayser.

Næder: Naar det ikke være mig tilladt, forinden at anmelde et Amendement, jeg vilde stille om, at Rang og Titel ikke kan meddeles Kongen uden for personlig Fortjeneste.

Financeminister: Jeg maa ogsaa forbeholde mig Ret til at fremkomme med Forslag til, at ingen dansk Underaar kan modtage Orden, Rang eller Titel af nogen fremmed Herle eller Regjering.

Rath: Jeg ved ikke, om det maa være mig forbeholdt at kunne stille et Endringsforslag saaledes: at hvis det var Rigsdagsforsamlingens Mening, at Biskoper og Forpagter bortfalde isigle Paragraffen, da da udtales, at ogsaa derved de i denne Anledning stiftede Byrder bortfalde, eller altemaat, hvis disse Rettigheder ikke ev ipso anset bortfaller, at det skulde være forbeholdt en senere Lovgivning at tage Beskæmmelse om, hvorledes disse Forhold som Folge af § 78 skulde ophæves.

Udvalget herom derpaa havde angivet, at Rigsdagsmandene for Svendborg Amt 1ste District (J. A. Hansen) og for Raiborg Amt 2det District (Nee) samt Deputerede havde begjert Dødel, blev Spørgsmaalet, om Afslutning efter den derom gjorte Regjering skulde finde Sted, ved den derpaa stedfundne Afstemning med 50 mod 47 Stemmer bekræftet benegtede.

J. A. Hansen: Idet jeg erklærer mig enig med Minoriteten i, at Biskopdelen af selve Aetend Naam vilde kun være altså vel tilfaldt til at være Fortjenest og Kædetand mellem Gæbdommerne, skal jeg ikke gaae ind paa de almindelige Grunde, som derfor kunde tale. De ere allerede mere end tilstrækkelig anført her tidligere, og de ere i en lang Række af Aar vendte i Bredten. Alerede for 100 Aar siden har Holberg, som det alt her er blevet bemærket, udvælt sig derom; omtrent for 50 Aar siden udvalte flere Forfattere sig om dette Spørgsmaal, hvoriblandt jeg blot skal nævne en meget anset Forfatter, Birkner, hvis sidste Halvdel af hans Afhandling med Udværelsen efter hans Død blev udgivet af Gæbdom i Lehnsholdigheden Anders Sando Orsted (Hør! Hør!). Jeg skal derfor indfrænde mig til et Par Bemærkninger i Anledning af enkelte Bemærkninger, som her ere faldne. Man har nemlig sagt, at Udværelsen af Aetend vilde ramme overmaade mange Familier uldt eller ubetragtelig; naar man har sagt overmaade mange Familier, har jeg troet at burde anføre hvad jeg, ved at sætte mig ind i dette Spørgsmaal, har truffet paa hos en af Aetend Forfattere, hvem man vel i denne Henseende tør anføre som en Autoritet, nemlig Professor Bergje. Han har i sin danske Statistik om dette Spørgsmaal ytret, at over Halvdelen af dem, som her i Landet gaar og gæstede for Nærlige, er det ikke i Virkeligheden. Det vilde altså ikke ramme Halvdelen af dem, man ved forste Elefant kunde troe, det vilde ramme; thi de, som ikke ere adelige, kan det jo ikke ramme, og derved vil Tallet blive overmaade stort indskrænket. Der knytter sig dertil en nærliggende Bemærkning, nemlig, at det jo er almindelig kendt, at Aetend, for at gjelde noget, idetmindste for at gjælde i sin fulde Stærke og Glæde, maa være gammel; jo flere Aetend, desto bedre, og man pleier at anføre de nyborte Aetlige for kun at have en ringe Anseelse i Sammenligning med de ældre; men nu oplyser ogsaa Bergje, at vi have for Diebliffet i Landet kun 200 indvilligende Aetfamilier, og af disse 200 indvilligende Aetfamilier er over Halvdelen gjorte til Aetlige af Christian den Syvende og Frederik den Sjette, og i dette Ledrum kunne de Indtætte altså være 10 Aar gamle, de Aldre 80 Aar. Han siger nemlig, at Christian den Syvende udvælte 112 Aetfamilier, og Frederik den Sjette 45; lægge vi nu disse 45 til de 112, faar vi 157, og da han siger, at der derved kun for Diebliffet 200 adelige Familier, vil man see, at det er betydeligt over Halvdelen, selv om Afslutning af dem allerede skulde være udtvædt i disse 80 Aar. Udbetragteligheden vil altså være saameget mindre, som den ringe Alder, disse Personer Aetlad har, gjør Udværelsen af det saameget mindre. Jeg skulde have indfrænde mig heril, naar jeg ikke havde hørt denart af en enkelt Tale, at Udværelsen jo kun vilde have ophævet de Fortjenest, som ere tillygte Aetend ved Lovgivningen; der kan derfor spørges, hvilke Fortjenest der have, som ikke ere begrænsede i Lovgivningen, og jeg har da truffet paa en Udværelsen i denne Henseende, ogsaa hos Bergje, som jeg, uagtet jeg selv ikke lægger miggen Vægt paa den og for min egen Skyld ikke vilde have anført den, dog troer at burde anføre af den Grund, at Bergje siger, at den tillyggede et Par andre vil vil overvæde de den ved Privilegierne forundte Rettigheder. Naar han sætter den, som helt